

**Пропозиції депутатів Донецької обласної ради до рекомендацій
парламентських слухань на тему:
«Пріоритети екологічної політики Верховної Ради України
на наступні п'ять років»**

1. Щодо відсутності комплексного екологічного моніторингу на всій території Донецької області, а саме недостатнє охоплення території бойових дій заходами із моніторингу довкілля.

В Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28.02.2019 № 2697-VIII визначено екологічні проблеми Донбасу.

Військовими діями, руйнацією інфраструктури та екологічно небезпечних підприємств на тимчасово окупованій території України порушено екологічну рівновагу, що призвело до небезпечних змін стану довкілля, спричинило шкоду здоров'ю та порушило безпеку життєдіяльності для п'яти мільйонів населення на території близько 30 тисяч квадратних кілометрів.

Основними загрозами є: затоплення шахт та можливість виходу токсичних шахтних вод на поверхню, проникнення у підземні води; загроза потрапляння їх до річки Сіверський Донець та Азовського моря; припинення роботи очисних споруд та пошкодження сховищ токсичних та радіоактивних відходів; пошкодження територій природно-заповідного фонду; забруднення атмосферного повітря та ґрунтів хімічними продуктами внаслідок вибухів боєприпасів; знищення ландшафтів та рослинності у зв'язку з використанням військової техніки та будівництвом оборонних споруд; знищення значних площ лісів унаслідок викликаних воєнними діями пожеж та неконтрольованих рубок.

Більшість шахт у Донецькій області гідравлічно взаємопов'язані між собою, отже, під час затоплення будь-якої з шахт на тимчасово непідконтрольній території створюються умови для перетікання води на суміжні шахти, які розташовані на підконтрольній території. У разі підйому рівня шахтних вод до рівня денної поверхні поблизу місць їх виходу можливий розвиток процесів підтоплення. Окрім того, одним з негативних наслідків зупинення роботи та підтоплення вугільних шахт є виділення шахтного газу на поверхню (метан, вуглекислий газ), який накопичуватиметься у гірних виробках та по тріщинуватим породам і тектонічним порушенням спрямовуватиметься на поверхню, де особу небезпеку становитиме при накопичуванні у підвальних приміщеннях житлових будинків. Також існує загроза забруднення верхніх водоносних горизонтів підземних вод з погіршенням якісного складу води до небезпечного у водозабірних спорудах (свердловинах та колодязях); просідання поверхні при затопленні шахт з деформацією розташованих на ній будівель.

Протягом останніх років на зазначених територіях практично відсутня можливість для оцінки пошкоджень природних комплексів та промислових об'єктів, проведення необхідних ремонтних і відновлювальних робіт, а також здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища.

З метою вирішення зазначених проблем пропонуємо рекомендувати Кабінету Міністрів України забезпечити проведення екологічного моніторингу стану території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, з можливим залученням міжнародних екологічних експертів з метою оцінки екологічної ситуації.

2. Відсутність в Україні діючої програми, що забезпечує вирішення питання збору, вивезення на утилізацію непридатних або заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин.

До 2014 року непридатні засоби захисту рослин вивозились для утилізації за кордон, оскільки в Україні не було жодного підприємства, здатного це зробити без шкоди для екології. У 2014 році ліцензію на утилізацію пестицидів було надано підприємству «Еко Нова», що знаходиться в Житомирській області. Проте через відсутність дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від утилізатора УТ3000Д згодом ліцензію було анульовано і підприємство перестало здійснювати утилізацію непридатних пестицидів.

Вивезення за кордон також стримувалось законодавчими обмеженнями. 21 листопада 2018 року постановою № 1212 «Про внесення зміни до пункту 11 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням», яка набула чинності 20.02.2019, Кабінет Міністрів України дозволив утилізацію непридатних та заборонених до використання пестицидів за кордоном.

Складність та дорогоцінність процедури утилізації за кордоном (за даними Європейської Бізнес Асоціації вартість утилізації пестицидів в ЄС з урахуванням витрат на збір, пакування та вивезення відходів складає 2 тис. євро за тонну) потребує скоординованих дій на центральному рівні.

Станом на 01.10.2019 на території Донецької області, на якій органи державної влади здійснюють свої повноваження, знаходиться 4,908 т непридатних і заборонених до використання пестицидів та агрохімікатів, на тимчасово окупованій території у Донецькій області залишилось 20,752 т непридатних і заборонених до використання пестицидів та агрохімікатів.

З метою вирішення питання збору, вивезення на утилізацію непридатних і заборонених до використання засобів захисту рослин пропонуємо рекомендувати доручити Кабінету Міністрів України розробити відповідну державну програму.

3. Відсутність повноважень на регіональному рівні регулювати викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря підприємств – основних забруднювачів та впливати на стан атмосферного повітря на відповідній території.

Основними забруднювачами атмосферного повітря в регіоні є підприємства чорної металургії, теплові електростанції, підприємства видобувної промисловості. На виробничі об'єкти цих підприємств припадає

майже 96% викидів всіх шкідливих речовин. В області спостерігаються значні перевищення санітарно-гігієнічних нормативів забруднюючих речовин в атмосферному повітрі.

Регулювання викидів забруднюючих речовин зазначених підприємств (об'єктів 1 групи) здійснює Мінприроди України.

З метою підвищення контролю за викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря пропонуємо рекомендувати Кабінету Міністрів України підготувати та внести на розгляд Верховної Ради України зміни до ст.11 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» щодо передачі права на видачу дозволів суб'єктам господарювання на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, що належать до першої групи, обласним державним адміністраціям за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

4. Екологічне оздоровлення басейну річки Сіверський Донець.

Сіверський Донець – найбільша ріка східної України, яка живить питною водою три області: Харківську, Донецьку та Луганську. Для Донецької області р. Сіверський Донець є головним джерелом постачання питної води.

Сучасний екологічний стан басейну р. Сіверський Донець у цілому та його водних ресурсів можна визначити як катастрофічний; він суттєво ускладнює соціально-економічний розвиток регіону і негативно впливає на стан здоров'я населення. Подальше зволікання з вжиттям дієвих заходів, спрямованих на стабілізацію та поліпшення екологічної ситуації у басейні р. Сіверський Донець, може призвести до екологічної катастрофи, сповільнити або унеможливити економічний розвиток регіону.

Основними причинами ситуації, що склалася у басейні р. Сіверський Донець, є:

високий рівень забруднення водних об'єктів та деградація водних екосистем внаслідок надмірного антропогенного навантаження;

відсутність та/або неналежний стан природоохоронних систем (очисних споруд, оборотних систем водозабезпечення і т.п.);

порушення гідрологічного режиму та санітарного стану водних об'єктів тощо;

значний обсяг надходжень забруднюючих речовин з поверхневим стоком від населених пунктів та сільськогосподарських угідь у водні об'єкти;

відсутність стратегічного плану охорони та відтворення водних об'єктів, недостатня узгодженість першочергових і довгострокових планових завдань.

Розв'язання зазначених екологічних проблем можливо за умови інтегрованого басейнового підходу, що потребує затвердження Державної програми оздоровлення басейну річки Сіверський Донець із включенням заходів з поліпшення гідрологічного режиму і санітарного стану річок, розробки проектів водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, винос їх в

натуру і облаштування, підвищення технологічного рівня галузевих водогосподарських систем, упорядкування водовідведення на об'єктах житлово-комунального господарства в басейні р. Сіверський Донець.

Пропонуємо рекомендувати Кабінету Міністрів України розробити Державну програму оздоровлення басейну річки Сіверський Донець.

5. Недостатній обсяг фінансування природоохоронних заходів, який обмежує можливості у вирішенні актуальних проблем у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» від 22.11.2018 № 2621-VIII з 2019 року передбачено зарахування екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення до загального фонду державного бюджету у повному обсязі. У зв'язку з цим, за 9 місяців 2019 року обласний бюджет Донецької області недоотримав майже 120 млн грн, що становить 44% річного обсягу надходжень екологічного податку.

Враховуючи нагальну потребу у коштах для реалізації природоохоронних заходів пропонуємо рекомендувати Кабінету Міністрів України підготувати та внести на розгляд Верховної Ради України:

- зміни до Бюджетного кодексу України щодо повернення до рівня відсоткового розподілу 2018 року відрахувань екологічного податку за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення, тобто зарахування до спеціального фонду місцевих бюджетів 55%;

- проект Закону України «Про Державний екологічний фонд».